

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики

Факультет №6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «**ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ**» обов'язкових
компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

262 Правоохоронна діяльність

**за темою № 5 : Правовий статус військовослужбовців і юридичні
гарантії його реалізації.**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 21 грудня 2023 р. № 11

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 20 грудня 2023 р. № 12

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 21 грудня 2023 р. №
11

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти
Протокол від 14 грудня 2023 року № 13

Розробники:

Старший викладач кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти,
кандидат юридичних наук Пінчук Юлія Костянтинівна.

Рецензенти:

1. Заступник начальника відділення поліції № 3 Харківського районного управління поліції № 1 ГУНП в Харківській області, д.ю.н., с.н.с. Прокопенко О.Ю.
2. Доцент кафедри адміністративного права та процесу Факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доц. Казанчук І.Д.

План лекції

1. Поняття правового статусу військовослужбовців Збройних Сил України та його правове регулювання.
2. Матеріальне, грошове та інші види забезпечення військовослужбовців.
3. Соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей.
4. Соціальне забезпечення осіб, що проходили військову службу і їх сімей.

Нормативно-правові акти:

1. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 108.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>
2. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII // Відомості Верховної Ради України – 1992. – № 9. – Ст. 106.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1932-12#Text>
3. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 15.03.1998 р. № 183/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 237.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII // Відомості Верховної Ради України – 1992. – № 27. – Ст. 382.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2229-12#Text>
5. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV // Відомості Верховної Ради України – 2003. – № 27. – Ст. 208.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/661-15#Text>
6. Про Державну спеціальну службу транспорту: Закон України від 05.02.2004 р. № 1449-IV // Відомості Верховної Ради України – 2004. – № 19. – Ст. 269.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1449-15#Text>
7. Про Службу зовнішньої розвідки України: Закон України від 01.12.2005 р. № 3160-IV // Відомості Верховної Ради України – 2006. – № 8. – Ст. 94.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3160-15#Text>
8. Про Концепцію переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями контрактної служби на період до 2015 р.: указ Президента України від 07.04.2001 р. № 239/2001 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 15. – Ст. 644.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/239/2001#Text>
9. Про Положення про проходження військової служби відповідними категоріями військовослужбовців: указ Президента України від 07.11.2001 р. № 1053/2001 // Офіційний вісник України – 2001. – № 46. – Ст. 2039.

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053/2001#Text>
10. Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: Указ Президента України від 10.12.2008 р. № 1153/2008 // Офіційний вісник України офіційне видання від 22.12.2008 — 2008 р., № 95, Ст. 3129
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text>
  11. Про військові формування в Україні: постанова Верховної Ради України від 24.08.1991 р. № 1431-XII // Офіційний вісник України . – 1991. – № 38. – Ст. 506.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1431-12#Text>
  12. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 р. № 549-IV // Відомості Верховної Ради України.– 2003. – № 23. – Ст. 148.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text>
  13. Про Концепцію гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України: указ Президента України від 12.01.2004 р. № 28/2004 // Офіційний вісник України – 2004. – № 2. – Ст. 33.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28/2004#Text>
  14. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24.03.1999 р. № 551-XIV // Відомості Верховної Ради України – 1999. – № 22–23. – Ст. 197.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>
  15. Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави, або органів місцевого самоврядування: постанова Кабінету Міністрів України від 13.06.2000 р. № 950 // Офіційний вісник України – 2000. – № 24. – Ст. 1004.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2000-%D0%BF#Text>
  16. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 03.10.2019 р. № 2269-XII // Відомості Верховної Ради України — 2020 р., Ст. 25.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text>
  17. Про військові формування в Україні: постанова Верховної Ради України від 24.08.1991 р. № 1431-XII // Відомості Верховної Ради України – 1991. – № 38. – Ст. 506.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1431-12#Text>
  18. Про фінансове забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування та органів військового управління Збройних Сил: постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.1999 р. № 1262 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 29. – Ст. 67.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-99-%D0%BF#Text>
  19. Про затвердження Положення про інвентаризацію військового майна у

- Збройних Силах: постанова Кабінету Міністрів України від 03.05.2000 р. № 748 // Офіційний вісник України – 2000. – № 18. – Ст. 751.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/748-2000-%D0%BF#Text>
20. Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах: постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 р. № 1225// Офіційний вісник України. – 2000. – № 32. – Ст. 1366.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1225-2000-%D0%BF#Text>
21. Про затвердження Положення про інвентаризацію військового майна у Збройних Силах: постанова Кабінету Міністрів України від 03.05.2000 р. № 748 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 18. – Ст. 751.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/748-2000-%D0%BF#Text>
22. Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах: постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 р. № 1225 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 32. – Ст. 1366.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1225-2000-%D0%BF#Text>
23. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 45. – Ст. 425.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
24. Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ та їх соціальний захист: Закон України від 24.03.1998 р. № 203/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 40–41. – Ст. 249.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80#Text>
25. Про порядок і розміри грошового забезпечення та заохочень військовозобов'язаних: постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2006 р. № 1644 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 48. – Ст. 3190.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-2006-%D0%BF#Text>
26. Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011- ХІІ / Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
27. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-ХІІ // Там же. – 1992. – № 29. – Ст. 399.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>
28. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їх сімей: Закон України від 15.06.2004 р. № 1763-IV // Там же. – 2004. – № 36. – Ст. 444.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-15#Text>

Основна література:

29. Клімушин, П. С. Автоматизована система управління Збройних сил України як сучасний різновид стратегічного озброєння / П. С. Клімушин, В. Д. Кротов // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 1 (44). – С. 16-23.
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4112>
Сокурєнко В. В. Характеристика системи Збройних Сил України / Сокурєнко В. В. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2015. - № 15, т. 1. – С. 74-76.
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1629>
30. Сокурєнко В. В. Адміністративно-правовий статус Генерального штабу України [Електронний ресурс] / Сокурєнко В. В. // Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове видання. - 2015. - № 3. - С. 171-174
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1706>
31. Сокурєнко, В. Особливості організації оборони в Україні / Валерій Сокурєнко // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 3. - С. 172-177.
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1915>
32. Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / / В.В. Сокурєнко; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків, 2016. - 40 с.
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2324>
33. Сокурєнко, В. В. З'єднання та військові частини: поняття, особливості функціонування та ознаки / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Вип. № 32. Ч. 1 :Т.3.– С. 24-27.
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1454>
34. Чумак, В. В. Діяльність Збройних Сил Латвії, Литви та Естонії: досвід для України / Володимир Валентинович Чумак // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2019. – № 4 (87). – С. 162-169.
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8602>

Правовий статус (лат. status – становище) – сукупність прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб. В Україні визначається Конституцією, законами та іншими нормативно-правовими актами, міжнародними договорами, ратифікованими Верховною радою України.

Правовий статус фізичної особи визначають насамперед конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Складові правового статусу особи:

1. Принципи правового статусу особи
2. Основні права, свободи та обов'язки людини
4. Громадянство
3. Законні інтереси особи
5. Правосуб'єктність
6. Юридична відповідальність

Правовий статус фізичної особи за характером правового регулювання:

- *загальний*
- *галузевий*
- *спеціальний*

Принципи правового статусу особи - це основоположні, закріплені в Конституції та інших Законах ідеї, начала, за допомогою яких визначаються права, свободи і обов'язки людини і громадянина, а також гарантії їх здійснення і які перетворюють сукупність прав і свобод особи у систему.

Основні принципи правового статусу особи:

1. Закріплення в національному праві прав і свобод, встановлених нормами міжнародного права.
2. Принцип невідчужуваності та непорушності основних природних прав і свобод людини та належність їх від народження (ст.21 Конституції України)
3. Принцип гарантованості (конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесення змін до них не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав, свобод) (ст. 22 Конституції України)
4. Принцип єдності (кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості та має обов'язки перед суспільством) (ст. 23 Конституції України)
5. Принцип рівноправності:
  - рівність перед законом
  - рівність прав жінки і чоловіка

- рівність прав осіб різних рас і народностей і т.д.
- (ст. 24 Конституції України)

Основні права, свободи та обов'язки людини

1. Громадянські права (на життя, честь і гідність, свободу та особисту недоторканість, вибір місця проживання, свободу власної думки, світогляду і віросповідання)
2. Політичні права (брати участь в управлінні державними і громадськими справами, брати участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення до державних органів, обирати і бути обраним у державні органи та органи місцевого самоврядування, мати громадянство)
3. Економічні права (на приватну власність, працю і вибір професії, справедливую оплату праці, на страйки, на відпочинок)
4. Соціальні права (на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, включаючи харчування, одяг, житло, на матеріальне забезпечення в старості, в разі хвороби)
5. Екологічні права (на безпечне для життя і здоров'я довкілля, вільного доступу до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів та предметів побуту, на поширення інформації про довкілля)
6. Культурні права (на освіту, на користування досягненнями вітчизняної та світової культури, на свободу наукової, технічної художньої та літературної творчості)
7. Сімейні права (на невтручання в сімейне життя, на добровільне укладення шлюбу, на державну охорону сім'ї, материнства, батьківства і дитинства, на рівність дітей незалежно від походження чи народження у шлюбі або поза шлюбом)
8. Особисті права (на захист передбачених законом можливостей людини і громадянина в суді, на відшкодування матеріальних та моральних збитків, що заподіяні державними органами, органами місцевого самоврядування, знати свої права та обов'язки, на правовому допамогу, на

індивідуальну юридичну відповідальність і тільки за провину один раз)

Законні інтереси особи – певні блага матеріального і нематеріального характеру, які закріплені не тільки в конкретних правових приписах, але і в загальних принципах права.

Громадянство – це особливий, політико-правовий зв'язок особи і держави, що надає особі особливого статусу, який передбачає юридичне визнання державної належності особи як у самій країні, так і за її межами і наділяє її в повному обсязі комплексом прав і обов'язків, закріплених у законодавстві даної країни.

Правосуб'єктність – здатність фізичних осіб у встановленому порядку бути суб'єктами права, тобто носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Правосуб'єктність:

1) **Правоздатність** - здатність особи мати права і нести юридичні обов'язки (наступає з моменту народження)

2) **Дієздатність** - здатність особи вчинювати юридично значущі дії, тобто через них (дії) набувати і здійснювати права, створювати для себе обов'язки і виконувати їх (повна – з моменту досягнення особою повноліття)

Юридична відповідальність – це міра покарання правопорушника шляхом позбавлення його певних соціальних, матеріальних духовних чи особистісних благ чи цінностей, які йому належали до факту правопорушення, від імені держави, на підставі закону або іншого нормативного акту з метою попередження правопорушень в перспективі і відновлення (чи відшкодування) втрачених суб'єктивних прав на матеріальні і духовні цінності.

Правовий статус військовослужбовців – сукупність прав та свобод, гарантованих державою, а також обов'язки і відповідальність військовослужбовців, встановлені Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами держави.

Військовослужбовці Збройних Сил України, якими можуть бути лише громадяни України, мають права й свободи громадян України з урахуванням особливостей, що визначаються Конституцією України, законами України з військових питань, статутами Збройних Сил України та іншими нормативно - правовими актами.

Військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянин, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановленим цим та іншими законами.

Військовослужбовці перебувають під захистом держави і мають усю повноту прав і свобод, закріплених Конституцією України.

Ніхто не вправі обмежувати військовослужбовців та членів їх сімей у правах і свободах, визначених законодавством України.

Правовий статус військовослужбовця:

1. ЗАГАЛЬНИЙ - Сукупність прав і свобод людини і громадянина
2. СПЕЦІАЛЬНИЙ - Права і обов'язки окремих категорій військовослужбовців (посадових осіб)
3. ГАЛУЗЕВИЙ - Права та обов'язки, юридична відповідальність, які виникають у зв'язку із проходженням військової служби

Законодавством встановлені певні обмеження у правах і свободах

1. Військовослужбовці не можуть бути членами будь-яких політичних партій та організацій чи рухів
2. Організація військовослужбовцями страйків і участь в їх проведенні не допускаються
3. Обмеження в свободі пересування, вільному виборі місця проживання
4. Військовослужбовцям забороняється займатись підприємницькою діяльністю

Особливості реалізації окремих прав і свобод:

1. Особливий порядок притягнення до адміністративної

відповідальності

2. Командири мають право віддавати накази, а підлеглі зобов'язані їх виконувати

3. Залежність правового статусу від посади і військового звання

4. Розгляд кримінальних справ за участю військовослужбовців у військових судах

5. Дізнання у кримінальних справах щодо військовослужбовців можуть проводити командири військових частин та начальники органів служби правопорядку.

За обмеження, які законодавством встановлено для правового статусу військовослужбовців, для них встановлено ряд пільг, компенсацій.

Матеріальне, грошове та інші види забезпечення військовослужбовців.

Держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів.

Продовольче забезпечення – це система заходів, які проводяться з метою задоволення потреб особового складу в харчуванні за встановленими нормами.

Вирішення задач харчування покладається на продовольчу службу.

Продовольча служба – сукупність органів і посадових осіб, що безпосередньо займаються продовольчим забезпеченням особового складу.

Особливості:

1. Система забезпечення продовольством може бути організована як з самостійним приготуванням їжі штатними фахівцями так і залученням до надання послуг з організації харчування суб'єктів господарчої діяльності.

2. Норми за якими здійснюється харчування особового складу визначені Постановою Кабінету Міністрів України № 426 від 29.03.2002 «Про норми

харчування військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань».

3. Для деяких категорій військовослужбовців передбачені спеціальні норми харчування, що враховують специфіку покладених на них завдань, наприклад льотна норма, морська, підводна, тощо.

4. Підчас виконання підрозділами завдань за призначенням поза межами пунктів постійної дислокації харчування може бути організовано в польових умовах з використанням польових засобів приготування їжі.

5. У разі неможливості забезпечення військовослужбовців гарячою їжею передбачається видача загальновійськових наборів сухих продуктів, але не більше ніж на три доби.

6. Юридичним документом, що підтверджує право військовослужбовця на продовольче забезпечення є *продовольчий атестат*.

7. У військових частинах Статутом внутрішньої служби встановлений спеціальний порядок контролю за якістю, санітарним станом і кількістю приготування їжі.

Речове забезпечення – система заходів, що проводиться з метою задоволення потреб військовослужбовців в обмундируванні, взутті, натільній білизні, теплих і постільних речах, спорядженні, спеціальному одязі, предметах індивідуального захисту, тканинах, санітарно-господарському майні, спортивному інвентарі та лазнево-пральному обслуговуванні особового складу.

Вирішення питань речового забезпечення покладається на речову службу.

Речова служба – це сукупність органів і посадових осіб, що безпосередньо займаються речовим забезпеченням (склади, і бази, майстерні по ремонту, швейне і банно-пральне обладнання та ін.)

Порядок та норми речового забезпечення визначені Постановою КМУ від 28.10.2004 № 1444 «Про затвердження Положення про порядок речового

забезпечення військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань у мирний час».

Юридичним документом, що підтверджує право військовослужбовця на речове майно є *речовий атестат*.

Нормами забезпечення речовим майном військовослужбовців визначається кількість предметів, що видається на одного військовослужбовця у військових частинах та строки їх носіння (експлуатації).

Речове майно класифікують:

1. Щодо цільового призначення:

- майно поточного забезпечення
- майно фонду зборів
- майно непорушного запасу (на особливий період)

2. За використанням

- майно особистого використання
- інвентарне майно

Військовослужбовцям строкової служби обмундирування, взуття видається в особисте користування.

Військовослужбовцям за контрактом, офіцерам, речове майно особистого користування видається у власність.

Військовослужбовці строкової служби звільняються в запас у тій формі одягу, що знаходилась в їх особистому користуванні. За бажанням вони можуть бути звільнені у запас у власному цивільному одязі.

Вирішення питань житлового забезпечення покладається на квартирно - експлуатаційну службу (КЕС).

Житлове забезпечення – система заходів, які проводяться з метою створення належних умов для проживання і службової діяльності особового складу військових частин, закладів і установ.

Квартирно-експлуатаційна служба (КЕС) – сукупність органів і посадових осіб, що безпосередньо займаються питаннями житлового

забезпечення (казармовий житловий фонд, комунальні споруди, склади і бази, будівельні підприємства, готелі, лісгоспи та ін.)

Для розміщення військових частин використовуються:

- будинки і споруди, земельні ділянки, що належать МОУ;
- будинки і споруди, земельні ділянки, що належать іншим міністерствам і відомствам;
- будинки і споруди, що належать місцевим адміністраціям.

Військові частини розміщуються у військових містечках.

Військові містечка – це комплекс будинків та споруд, що розміщуються на одній земельній ділянці.

Право на житлове забезпечення військовослужбовців реалізується у наступних формах:

- розміщення в казармах (для військовослужбовців строкової служби, курсанти);
- розміщення в гуртожитках (військовослужбовці за контрактом, курсанти, офіцери);
- надання службових квартир (для тих, хто має вислугу років до 20 років);
- надання квартир (для тих, хто має вислугу років більше 20 років);
- надання місць в готелях (при відрядженнях);
- виплата грошової компенсації за тимчасовий піднайом житла;

Норми житлового забезпечення:

1. При розміщенні в казармах в спальних приміщеннях відводиться площа з розрахунку 2,5-4 м² на кожного військовослужбовця;
2. Квартири – не менше загальновстановлених норм житлової площі на кожного члена сім'ї;

Військовослужбовці, які не мають житла, відповідною житловою комісією становляться на квартирну чергу.

Житло (квартири) розподіляються відповідно черги.

Житлові черги поділяються на:

- *позачергові* (- сім'ї військовослужбовців, які загинули; - чорнобильці I, II категорій;)
- *першочергові* (- учасники війни; - вислуга більше 25 років;)
- *загальні*

Грошове забезпечення – грошові кошти, що отримують військовослужбовці із державного бюджету для задоволення своїх матеріальних і культурних потреб.

Вирішення питань грошового забезпечення покладається на фінансову службу.

Фінансова служба – сукупність органів і посадових осіб, що безпосередньо займаються грошовим забезпеченням військовослужбовців та здійснюють бухгалтерський матеріальних засобів.

Грошове забезпечення визначається залежно від:

1. посади, військового звання;
2. тривалості, інтенсивності та умов військової служби;
3. кваліфікації, наукового ступеня і вченого звання.

Грошове забезпечення підлягає індексації відповідно до закону.

До складу грошового забезпечення входять:

1. Посадовий оклад, оклад за військовим званням.
2. Щомісячні додаткові види грошового забезпечення, які мають постійний характер, премія (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди).
3. Одноразові додаткові види грошового забезпечення.

Юридичним документом, що підтверджує право військовослужбовця на грошове забезпечення є *грошовий атестат*.

Розміри посадових окладів, окладів за військові звання, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, одноразових додаткових видів

грошового забезпечення визначені Постановою КМУ від 07.11.2007 № 1294 «Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу».

Медичне забезпечення - це система заходів, які проводяться з метою збереження та зміцнення здоров'я особового складу, надання медичної допомоги військовослужбовцям, їх лікування.

Медична служба - сукупність органів і посадових осіб, що безпосередньо займаються питаннями медичного забезпечення, медичної допомоги та лікування військовослужбовців, основними завданнями якої є:

- надання медичної допомоги військовослужбовцям, їх лікування та найшвидшого відновлення праце- і боєздатності після захворювань і травм
- участь у комплектуванні здоровим, фізично розвиненим поповненням
- організація та проведення медичних заходів для забезпечення та покращення здоров'я особового складу
- забезпечення військ медичним майном
- та інші

Збереження і зміцнення здоров'я військовослужбовців досягається шляхом:

1. Проведення командирами (начальниками) заходів, спрямованих на створення здорових умов служби і побуту.
2. Систематичного загартування і фізичного розвитку.
3. Виконання санітарно-гігієнічних, протиепідемічних і лікувально-профілактичних заходів.

Військовослужбовці щорічно проходять медичний огляд, щодо них проводяться лікувально-профілактичні заходи.

Торгово-побутове забезпечення – надання за плату товарів та послуг суспільного харчування та побутового обслуговування. Виконують комерційні структури на підставі конкурсу.

Соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей.

Законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей базується на Конституції України складається з Закону України «Про соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей» та інших нормативно-правових актів.

Соціальний захист військовослужбовців – діяльність (функція) держави, спрямована на забезпечення реалізації конституційних прав і свобод; задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві; підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі.

Це право на забезпечення їх у разі:

- ☐ ☐ повної, часткової, тимчасової втрати працездатності,
- ☐ ☐ втрати годувальника,
- ☐ ☐ безробіття з незалежних від них обставин,
- ☐ ☐ у старості,
- ☐ ☐ в інших випадках, передбачених законом.

У зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана із захистом Вітчизни, військовослужбовцям надаються визначені законом пільги, гарантії та компенсації, які не можуть бути скасовані чи призупинені без їх рівноцінної заміни.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

гарантії

пільги

компенсації

Гарантії – зобов'язання, за яким держава стверджує виконання певних своїх обов'язків і несе за ним повну фінансову і матеріальну відповідальність.

ГАРАНТІЇ

1. загальні гарантії

2. гарантії грошового та матеріального забезпечення
3. гарантії нормованого службового часу, відпочинку, відпустки
4. гарантії отримання освіти
5. гарантії забезпечення житлом

1. Загальні гарантії:

➤ держава гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей соціальний і правовий захист відповідно до законів та прийнятих відповідних до них нормативно-правових актів;

➤ військовослужбовцям гарантується свобода наукової, технічної та художньої творчості;

➤ військовослужбовцям гарантується недоторканість особи, він не може бути арештований інакше, як на підставі судового рішення;

➤ держава забезпечує соціальну та професійну адаптацію військовослужбовцям, які звільняються у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я, а також військовослужбовцям строкової служби, які до призову на строкову службу не були працевлаштовані, в разі відповідного звернення зазначених осіб;

➤ військовослужбовці перебувають під захистом держави і мають всю повноту прав і свобод, закріплених Конституцією України;

➤ військовослужбовці, які мають вислугу військової служби не менше 10 років та позитивні службові характеристики, дозволяється протягом останнього року перед звільненням проходити професійну перепідготовку (тривалістю не менше 500 годин), без стягнення з них платні за навчання;

➤ військовослужбовці при звільненні мають право на вибір місця проживання в Україні або в іншій державі;

➤ усі військовослужбовців мають рівне з іншими громадянами право на виїзд за кордон, у порядку встановленим законом;

➤ військовослужбовці не можуть бути звільнені з військової служби до набуття права на пенсію, крім чітко визначених у Законі обставин;

➤ члени сімей військовослужбовців строкової служби мають

переважне право при прийнятті на роботу і при залишенні на роботі при скороченні чисельності, а також на першочергове направлення для професійної підготовки підвищення кваліфікації, з відривом від виробництва та на виплату на період навчання середньої заробітної плати;

- дружинам (чоловікам) військовослужбовців до загального стажу роботи, необхідного для призначення пенсії за віком, зараховується період проживання разом з чоловіком (дружиною) в місцевостях, де не було можливості працевлаштування за спеціальністю, але не більше 10 років;

- військовослужбовці, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, а також учасники бойових дій прирівнюються у правах до інвалідів та учасників Великої Вітчизняної Війни;

2. Гарантії грошового та матеріального забезпечення:

- держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам служби, стимулює закріплення кваліфікованих кадрів;

- за військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або безвісно відсутніми зберігається грошове та інші види забезпечення. Сім'ям зазначених військовослужбовців щомісячно виплачується грошове забезпечення;

- при переїзді військовослужбовцям виплачується підйомна допомога у розмірі місячного грошового забезпечення на військовослужбовця і 50 % на кожного члена сім'ї;

- за військовослужбовцями, які тимчасово проходять військову службу за межами України, зберігається виплата грошового забезпечення в національній валюті та виплачується винагорода в іноземній валюті;

3. Гарантії нормованого службового часу, відпочинку, відпустки:

- загальна тривалість службового часу військовослужбовця на тиждень не може перевищувати нормальної тривалості робочого часу визначеного законодавством України. Для військовослужбовців встановлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними;

- військовослужбовцям, які виконували службові обов'язки у вихідні дні, святкові і неробочі дні, відповідний час для відпочинку надається командиром, як правило наступного тижня;

- відкликання військовослужбовців із щорічних основних відпусток дозволяється лише у разі оголошення мобілізації, введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, а інших випадках за рішенням Міністра Оборони;

4. Гарантії забезпечення житлом:

- держава забезпечує військовослужбовців жилими приміщеннями на підставі, у порядку і відповідно до вимог, встановлених Житловим кодексом та іншими нормативно-правовими актами;

- військовослужбовці та члени їх сімей, які проживають разом з ними, забезпечуються службовими житловими приміщеннями, що повинні відповідати вимогам житлового законодавства;

- військовослужбовцям, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, та членам їх сімей надаються жилі приміщення для постійного проживання. Такі жилі приміщення надаються їм один раз протягом усього часу проходження військової служби;

- порядок та умови надання військовослужбовцям кредитів на індивідуальне житлове будівництво або придбання приватного жилого будинку (квартири) визначаються Кабінетом Міністрів України;

- за військовослужбовцями, які вступили на військову службу за контрактом, зберігається право на жилу площу, яку вони займали до вступу на військову службу. Вони не можуть бути зняті з обліку громадян, які потребують поліпшення умов за попереднім місцем проживання;

5. Гарантії отримання освіти:

- військовослужбовцям дозволяється навчатися в інших вищих навчальних закладах без відриву від служби в порядку, визначеному відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України;

Пільги – обумовлені призначенням і особливостями ЗС України, встановлені законом переваги, що надаються у зв'язку із виконанням військового обов'язку.

ПІЛЬГИ:

- щодо охорони здоров'я
- житлові пільги
- щодо безкоштовного проїзду та провозу майна
- щодо працевлаштування

Житлові пільги

- зниження плати за житлову площу і комунальні послуги;
- першочергове забезпечення житловою площею;
- першочергове встановлення квартирного телефону.

Щодо охорони здоров'я

- безоплатна кваліфікована медична допомога;
- члени сімей військовослужбовців за відсутності за місцем їх проживання державних або комунальних закладів охорони здоров'я отримують медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я;
- військовослужбовці та члени їх сімей мають право на санаторно-курортне лікування та відпочинок у санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах і туристських базах Міністерства Оборони України. Такі військовослужбовці сплачують 25 %, а члени їх сімей 50 % вартості путівки;
- дітям військовослужбовців за місцем проживання їх сімей у першочерговому порядку надаються місця у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах і дитячих оздоровчих таборах незалежно від форм власності;

Щодо безкоштовного проїзду

- військовослужбовці та члени їх сімей мають право безоплатного проїзду: у відпустку в межах України, при переведенні до нового місця

служби, до місця проживання при звільненні з військової служби в межах України;

- строкова служба – всіма видами транспорту загального користування, приміського та міжміського сполучення (крім таксі);

- придбання проїзних документів позачергово;

- військовослужбовці які стали інвалідами внаслідок бойових дій, учасники бойових дій, мають право на 50 % знижку при користуванні міжміським залізничним, повітряним, водним транспортом відповідно до Закону;

- безоплатне перевезення особистого майна в контейнерах при переведенні на нове місце служби, або звільненні;

В області праці та соціального забезпечення

- час перебування громадян України військовій службі зараховується до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби;

- дружині (чоловіку) військовослужбовця щорічна основна відпустка за її бажанням надається у зручний для неї (нього) час одночасно із щорічною основною відпусткою військовослужбовця;

- учасники бойових дій та інваліди війни звільняються від сплати прибуткового податку, податку з власників транспортних засобів, земельного податку;

- на отримання місця в готелі позачергово при направленні у відрядження;

- військовослужбовці строкової служби мають право безоплатно відправляти та одержувати листи. Безоплатними поштовими посилками відправляється особистий одяг громадян, призваних на військову службу;

- за військовослужбовцями строкової служби, які до призову працювали на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності, зберігається при звільненні зі служби право на працевлаштування у 3-х місячний строк на те ж підприємство на посаду, не нижче за ту, яку

вони займали до призову;

➤ у разі переведення військовослужбовців на службу в іншу місцевість, дружинам (чоловікам) виплачується за місцем роботи грошова допомога в розмірі середньомісячної заробітної плати при розірванні ними трудового договору з причин переводу. При тимчасовій втраті працездатності листки непрацездатності оплачуються дружинам (чоловікам) військовослужбовців у розмірі 100% середньомісячної заробітної плати, незалежно від страхового стажу;

➤ при тимчасовій втраті працездатності оплачується 100 % грошового утримання незалежно від стажу роботи;

➤ у разі тимчасового заміщення військовослужбовцем вищестоящої командної посади оплата проводиться у встановленому порядку по заміщуваній посаді;

➤ надання більшої, у порівнянні з іншими громадянами держави, щорічної основної відпустки, тривалість такої відпустки для військовослужбовців встановлюється:

- ✓ 30 календарних днів – при вислuzі до 10 календарних років;
- ✓ 35 календарних днів – при вислuzі від 10 до 15 календарних років;
- ✓ 40 календарних днів – при вислuzі від 15 до 20 календарних років;
- ✓ 45 календарних днів – при вислuzі понад 20 календарних років;

➤ військовослужбовцям, які звільняються з військової служби за віком, станом здоров'я чи у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, після закінчення строку контракту, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 50 % місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби;

➤ військовослужбовцям виплачується грошова допомога на оздоровлення та державна допомога сім'ям з дітьми, а також надбавка за вислугу років у розмірі:

від 1 до 2 років – 5 %

від 2 до 5 років – 10 %

від 5 до 10 років – 20 %

від 10 до 15 років – 25%

від 15 до 20 років – 30 %

від 20 до 25 років – 35%

25 і більше – 40 %

➤ при звільненні за власним бажанням, через сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається кабінетом Міністрів України, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 25 % місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби

➤ більш ранній, у порівнянні з іншими категоріями громадян, вихід на пенсію.

Компенсації – відшкодування з державного бюджету додаткових витрат.

КОМПЕНСАЦІЇ

1. при загибелі
2. при втраті працездатності
3. ветеранам

1. При загибелі:

➤ військові формування, військовослужбовців яких загинули чи померли в період проходження військової служби, подають їм сім'ям і батькам допомогу в проведенні похорону і компенсують матеріальні витрати на ритуальні послуги та на спорудження пам'ятників;

➤ у разі загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби, сім'ї загиблого, а в разі її відсутності його батькам та утриманцям виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 10-річного грошового забезпечення загиблого за останньою посадою;

➤ у разі загибелі військовослужбовця строкової служби під час

виконання ним обов'язків військової служби, сім'ї загиблого, а в разі її відсутності батькам та утриманцям виплачується одноразова грошова допомога у розмірі 10-річного максимального посадового окладу за першим тарифним розрядом для контрактників;

➤ у всіх випадках розмір одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця не повинен бути меншим від 100-кратного розміру прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб.

➤ батьки військовослужбовців, які загинули чи померли, або пропали безвісти під час проходження військової служби користуються правом безплатного проїзду всіма видами міського пасажирського транспорту загального користування (крім таксі) в межах адміністративного району місця проживання, залізничного та водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміського сполучення, вони мають право на 50 % знижку при користуванні міжміським залізничним, повітряним, водним транспортом;

2. При втраті працездатності:

➤ у разі поранення (контузії, травми або каліцтва) заподіяного військовослужбовцю під час виконання ним обов'язків військової служби, а також інвалідності, що настала в період проходження військової служби або не пізніше ніж через три місяці після звільнення з і служби, залежно від ступеня втрати працездатності, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі до 5-річного грошового забезпечення за останньою посадою;

3. Ветеранам:

➤ 50-відсоткова знижка плати за користування житлом (квартирної плати) та плати за комунальні послуги;

➤ першочергове, але не пізніше 1 року після звільнення з військової служби забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових умов, або одноразове надання безвідсоткового кредиту на індивідуальне житлове будівництво.

Соціальне забезпечення осіб, що проходили військову службу і їх сімей.

Соціальний захист – система економічних, правових, організаційних та інших заходів держави по забезпеченню соціальних прав і гарантій громадян.

Це право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом.

Система соціального захисту включає:

- виплату пенсій
- різні види матеріальних допомог
- компенсації
- обслуговування хворих і людей похилого віку
- турботу про дітей і молодь

Пенсійне забезпечення військовослужбовців після їх звільнення з військової служби провадиться відповідно до ЗУ “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”.

Право на пенсійне забезпечення (відповідно до закону) мають звільнені зі служби:

➤ особи офіцерського складу, прапорщики і мічмани, військовослужбовці надстрокової служби та військової служби за контрактом;

➤ особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ України, особи начальницького складу податкової міліції, особи начальницького і рядового складу Державної кримінально-виконавчої служби України, особи начальницького і рядового складу органів і підрозділів Цивільного захисту;

➤ особи з числа військовослужбовців Збройних Сил України, інших військових формувань, органів державної безпеки і внутрішніх справ колишнього Союзу РСР, Національної гвардії України, Прикордонних військ

України, військ Цивільної оборони України;

- особи начальницького і рядового складу пожежної охорони;
- особи з числа військовослужбовців строкової служби та члени сімей осіб офіцерського складу, прапорщиків і мічманів, військовослужбовців надстрокової служби і військової служби за контрактом та деяких інших осіб, які мають право на пенсійне забезпечення у випадках передбачених Законом.

Пенсіонери військової служби:

1. Ветерани військової служби
2. Пенсіонери військової служби, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (1,2,3 категорії)
3. Пенсіонери військової служби, які мають особливі заслуги перед батьківщиною
4. Інші пенсіонери військової служби

Види пенсій військовослужбовців

1. За вислугу років – при наявності встановленої Законом вислуги років
2. По інвалідності
3. Членам сімей військовослужбовців в разі втрати годувальника

1. Пенсії за вислугу років:

Умови призначення

Пенсії за вислугу років призначаються:

- військовослужбовцям, які мають на день звільнення з військової служби вислугу на військовій службі або на службі в ОВС 20 років і більше, незалежно від віку на день звільнення, часу та причин звільнення;
- військовослужбовцям в разі досягнення ними на день звільнення зі служби 45-річного віку, за наявності у них страхового стажу 25 років і більше, з яких не менше ніж 12 календарних років і 6 місяців становить військова служба або служба в ОВС, державній пожежній охороні, органах і підрозділах цивільного захисту, податкової міліції;

➤ військовослужбовцям при досягненні 45-річного віку і за наявності в них вислуги 15 років, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням ЗС України, та членів їх сімей.

2. Пенсії по інвалідності:

Умови призначення

Пенсії по інвалідності призначаються особам, якщо:

➤ інвалідність настала в період проходження ними служби або не пізніше 3-х місяців після звільнення зі служби;

➤ інвалідність настала пізніше 3-х місячного терміну після звільнення зі служби, але внаслідок захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва тощо), яке виникло в період проходження військової служби чи під час перебування в полоні.

Групи і причини інвалідності, а також час її настання встановлюються МСЕК (медико-соціальними експертними комісіями), які діють на підставі положення про них, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. Пенсії у разі втрати годувальника:

Умови призначення

Пенсії у разі втрати годувальника сім'ям військовослужбовців, осіб які мають право на пенсію за Законом, призначаються:

➤ сім'ям військовослужбовців, якщо годувальник помер у період проходження служби або не пізніше 3 місяців після звільнення зі служби чи пізніше цього строку, але внаслідок поранення, контузії тощо;

➤ сім'ям пенсіонерів з числа цих військовослужбовців, якщо годувальник помер у період одержання пенсії або не пізніше 5 років після припинення її виплати.

Члени сім'ї, які мають право на пенсію:

- непрацездатні члени сімей загиблих, померлих або таких, що пропали безвісти;

- особи, які перебували на утриманні.